

S sekretarjeve mize

AKTIVNOSTI IN DOSEŽKI OD LETA 1978 DALJE

UVOD

Leta 1978 sem bil izbran na javnem razpisu na mesto sekretarja Zveze. Takrat je bil sedež Zveze še na Samovi 9.

V društvih so delali na mestu tajnikov društev v večini honorarci, profesionalno so bili zaposleni le v Ljubljani, v Murski Soboti in v Kopru (sekretar). V ostalih društvih so honorarni tajniki prihajali v društva ob sredah, ko so pomagali svojim članom pri različnih opravilih. Pisarne društev so bile skromne, neprimerne, če je imelo društvo pisalni stroj in telefon, je bilo že zelo dobro. Izjema je bilo koprsko društvo, ki je razpolagalo s celotno hišo, v istih prostorih kot je danes, ljubljansko društvo je imelo najemniški odnos z Zvezo na Samovi 9, društvo v Murski Soboti je imelo prostore v garsonjeri, ki je bila njihova last.

Ob sprejemu mi je komisija v sestavi: Franc Kren, Ivica Burgraf, Jože Ribič in Franc Planinc postavljala različna vprašanja, ob katerih sem pojasnjeval svoje poglede na to delo. Organizacijo sem delno poznal, saj sem bil pred tem že košarkarski trener ljubljanskega Kometa, v katerem so igrali gluhi košarkarji, in jugoslovanske reprezentance. Najbolj sem si zapomnil vprašanje komisije, ki se je glasilo: »Ali vas bo sram uporabljati kretnjo v javnosti?« Takrat sem odgovoril, da ne in da se bom trudil, da bo kretnja – njihov jezik – postala spoštovana in priznana. Nisem pa vedel, da bo bitka za priznanje kretnje dolga kar štiriindvajset let.

Za lažji pregled - od leta 1978 dalje, sem aktivnosti in dosežke razvrstil po poglavjih:

- I. INFORMATIVNA DEJAVNOST
- II. ZNAKOVNI JEZIK
- III. RAZVOJ PROGRAMOV
- IV. ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST
- V. FIHO
- VI. PREMOŽENJE ZVEZE
- VII. ZAKONODAJA
- VIII. SODELOVANJE Z DRUGIMI

I. INFORMATIVNA DEJAVNOST

Za začetek informativne dejavnosti lahko štejem november 1979, ko je Zveza izdala svojo prvo revijo in jo poimenovala Iz sveta tišine. Ime in logotip smo izbrali na razpisu. Nalogo za izdajanje glasila Zveze mi je »naložil« takratni predsednik Jože Ribič. Revija je izhajala do leta 1983, leta 1980 pa je začel izhajati časopis Zveze Iz sveta tišine, ki izhaja redno še danes.

Leta 1980 je bila na koprski televiziji predvajana prva TV oddaja za gluhe Prislunimo tišini. S predsednikom Zveze Jožetom Ribičem sva zaprosila direktorja TV Koper Capodistria g. Dušana Fortiča za možnost, da bi koprski TV

hiša predvajala oddajo za gluhe. G. Fortič je na to pristal in zaupal nalogo Črtu Škodlarju, ki je oddajo s takratno našo urednico Marto Jurak (ki ima veliko zaslug za oddajo) pripravil. Prva napovedovalka v oddaji je bila Neva Lazar (ki jo je učil kretenj Milan Gojak), kasneje se ji je pridružila tudi Ljubica Podboršek. Na pilotski predstavitvi na seminarju v Izoli so gluhi udeleženci »poslušali« in gledali prvič v zgodovini svoj materni jezik na TV. Mnogi od njih so položili roke na televizor, ki je v špici oddaje vključeval zvok bitja srca, ki so ga gluhi lahko čutili. Ob tem je marsikateremu gluhemu udeležencu kanila solza sreče. Na srečanju je bil prisoten tudi predsednik WFD Dragoljub Vukotič, predsednik italijanske zveze gluhih g. Ieralla in predstavniki hrvaške zveze.

Leta 1983 je bilo v Resoluciji OZN proglašeno za mednarodno leto o informiranju in komuniciranju.

Leta 1983 smo za oddajo Prisluhnimo tišini prejeli viktorja. To nagrado je podelila slovenska revija za radio in TV Stop. Priznanje je podeljevala za najboljše oddaje v mesecu. Najslabše oddaje pa so takrat prejele limono. V obrazložitvi je pisalo, da oddaja Prisluhnimo tišini prejme viktorja za humanistično in zavzeto oblikovano oddajo za slušno prizadete. Takratni urednik je bil Peter Perčič, ki je urejal poleg oddaje tudi glasilo Iz sveta tišine.

1983 leta smo organizirali v unionski dvorani okroglo mizo o informiranju slušno prizadetih Jugoslavije. Obravnavali smo informiranost slušno prizadetih. Slovenska zveza je bila postavljena za zgled vsem republikam in pokrajinam s svojim delom in za takratni čas z izjemnimi rezultati. Predstavniki republik in pokrajin so se tudi javno zahvalili naši Zvezi za dosedanje delo na področju informiranja slušno prizadetih. Na koncu je bil sprejet naš predlog, da bo jugoslovansko oddajo Prisluhnimo tišini delala naša Zveza v realizaciji TV Koper – Capodistria. Sklep je bil, da bi vsi gluhi in naglušni v Jugoslaviji imeli skupno oddajo Prisluhnimo tišini. To je bil takrat edinstven primer, saj v Jugoslaviji ni bilo skupnih TV oddaj.

Avgusta leta 1984 se je naša oddaja Prisluhnimo tišini preselila iz Kopra na ljubljansko televizijo. Razlog je bil tudi v tem, da smo začeli pripravljati prispevke za druge jugoslovanske studije. Naša oddaja Prisluhnimo tišini je bila v letu 1985 uvr-

ščena v program jugoslovanske radio televizije. Na Zvezi smo realizirali dva sestanka predstavnikov vseh jugoslovanskih TV hiš v zvezi s snemanjem jugoslovanske oddaje. Oddaja se je podnaslavljala v petih jezikih in je bila edinstven projekt na področju celotne države.

Oddaja Prisluhimo tišini je tekla na RTV SLO v Ljubljani. S predstavniki TV, soustvarjalci naše oddaje, in tolmači smo v letu 1987 organizirali Okroglo mizo, da bi okrepili sodelovanje med Zvezo, TV in zasnovo televizijske oddaje Prisluhimo tišini. Takrat je že bila urednica Helena Rovšek, ki jo ureja še danes.

Leta 1991 smo pripravili odmeven posvet: »Iniciativa slušno prizadetih za izvajanje skupnih projektov na področju informiranja v okviru dežel Alpe-Jadrana«.

Oddaja Prisluhimo tišini bo naslednje leto zaznamovala 30 let svojega predvajanja.

Video tehnologija:

Na področju informativne dejavnosti se je pojavila televizija zaprtega TV sistema. Na takratni pedagoški akademiji je ta program vodil ing. Jože Tomše, ki smo ga povabili, da je prišel v službo k nam na Zvezo in program razvijal pri nas.

Razvoj video tehnologije se je začel leta 1983, ko smo Zvezo preselili na Drenikovo 24. Takoj po preselitvi smo pričeli postavljati studio in nabavljati opremo. Ob tem je treba poudariti veliko razumevanje koordinacije invalidskih organizacij Slovenije, ki so podpirale realizacijo tega projekta. S tem smo pripomogli k boljšemu informiranju in premagovanju komunikacijskih ovir naših članov.

Leta 1984 smo na seminarju v Murski Soboti predstavili video tehnologijo, ki jo je pionirsko postavil Jože Tomše. Na seminarju je prof. dr. Zvonko Juras pripravil predavanje o telefonih za gluhe.

Začeli smo snemati prve kasete, npr. seminarje Zveze, kviz v Celju, sejo predsedstva Zveze, itd. Posnetki so imeli tudi štu-

dijsko vrednost, saj smo se učili uporabljati tehniko v različnih situacijah (velika skupina, mala skupina, vključevanje tolmača in govornika, itd.).

V letu 1985 smo našim društvom kupili video rekorderje in barvne televizorje.

Opremo smo dobavljali v Iskri. Oprema je bila vezana na zagotavljanje deviz, uvoza, postopki so bili vezani na dolge roke, vendar smo s tem društvom omogočili gledanje kaset, ki smo jih na Zvezi snemali. S tem smo nadgrajevali informativno dejavnost Zveze in postavili temelje video časopisa, ki ga izdajamo še danes.

Leta 1994 smo postavili montažo, ki je postala pomemben člen v delovanju studia Zveze.

Leto 1996 je bilo izjemno uspešno in plodno leto za premagovanje komunikacijskih ovir gluhih in naglušnih gledalcev. Kot član sveta RTV (podpredsednik) sem naletel na izjemno razumevanje takratnega direktorja TV programov Janeza Lombergerja in tudi drugih. Prvič v zgodovini TV medija so gluhi tolmači tolmačili volitve, začelo se je podnaslavljanje informativne oddaje in tudi številne druge, kar je pomenilo velik korak pri enakovrednem informiranju gluhih in naglušnih.

Spletna TV:

Leta 2007 je začel delovati nov medij – spletna TV, ki je zelo pomemben vir informiranja za uporabnike, saj omogoča

sprejemanje programa 365 dni na leto, 24 ur na dan. Z gledalcem komunicira v znakovnem jeziku, maternem jeziku gluhih oseb. Ta medij pripravlja informacije s področja življenja in dela gluhih in naglušnih, njihove kulture, športa, tehničnih pripomočkov in zakonodaje. Poroča o političnem dogajanju v Sloveniji in političnem in gospodarskem dogajanju po svetu in EU. Ponuja dokumentarne filme, video časopis, predstavitev Centra možnosti, galerije slik iz različnih dogodkov, itd. Je brez dvoma medij prihodnosti za to populacijo.

V letu 2008 smo prejeli odločbo Ministrstva za kulturo, da je medij spletna TV za gluhe in naglušne vpisan v razvid medijev. Za ta projekt smo tudi prejeli sredstva evropskega sklada in omogočili zaposlitev trem osebam, tako da danes delajo na Zvezi tri gluhe in ena naglušna oseba. Za starejše člane društev, ki niso veščji uporabe računalnikov, pa pripravljajo skupne ogleda v društvih.

III. ZNAKOVNI JEZIK

Gluhi so med seboj vedno kretali, saj je to njihov materni jezik, uradna stroka v naših šolskih centrih pa kretnje ni dovoljevala. Zato so me gluhi prosili, naj Zveza usmeri svoje delo tudi v priznanje njihovega maternega jezika.

Za začetek uradne bitke za priznanje znakovnega jezika lahko štejemo leto 1979, ko je Zveza začela pripravljati seminarje za gestikulacijo. Na seminarje smo vabili različne strokovnjake, ki so predavali aktualne teme. Rdeča nit seminarjev pa je bila gestikulacija. Polovico seminarja smo se udeleženci učili znakovnega jezika. Zanimivo je, da so bili redni udeleženci naših seminarjev šolniki iz vseh treh centrov, ki so se prav tako, kot vsi drugi, učili kretenj.

Za obdobje 80-ih in 90-ih let, v katerih se je Zveza močneje ukvarjala z uveljavitvijo slovenskega znakovnega jezika (SZJ), so bile pomembne okoliščine na Zvezi, v surdopedagoški stroki in širši družbeni skupnosti, v katerih se je SZJ promoviral in oblikoval.

K promociji in razvoju so največ prispevali izobraževalni programi Zveze (seminarji, okrogle mize, posveti, itd.) in uvedba TV oddaje Prisluhljivo tišini. V 80-ih letih so bili to zelo novi – revolucionarni programi (danes bi jih opredelili kot inovacije), ki so sprožili intenzivno komunikacijo tako (in predvsem) med gluhih osebami na vsedrjavni ravni kot gluho skupnostjo s širšim (slišočim) okoljem. Načrtovalci in izvajalci teh programov smo se takrat spoprijeli z naslednjimi težavami:

- Nasprotovanjem stroke znakovnemu jeziku in družbenim zavračanjem le-tega
- Deficitarnostjo tolmačev (na začetku je bila samo en tolmač Ljubica Podboršek)
- Nerazvitost SZJ v stiku s sodobnimi vsebinami
- Neurejenim financiranjem in usposabljanjem tolmačev
- Pomanjkanjem ustrezne tehnologije za razvoj SZJ

V 80-ih letih v Sloveniji ni bilo niti enega strokovnjaka, akademika s surdopedagoškega področja, ki bi bil naklonjen uveljavljanju SZJ, kot sta bila dr. Zvonko Juras v Zagrebu ali pa dr. Ljubomir Savić v Beogradu, pa tudi ne akademsko izobražene gluhe osebe, vsaj znotraj Zveze ne, ki bi zagovarjala SZJ pred nasprotovanji strokovne javnosti, kot so bili npr. Petani, Cimerman, dr. Rajčević na Hrvaškem ali Vukotić in Odavić v Srbiji, itd. Izobraževanje učiteljev – defektologov za gluhe otroke, je bilo takrat pri nas na višješolski ravni, medtem ko je potekalo v sosednjih takratnih republikah na fakulteti. Nismo imeli tozadevne strokovne literature ne razvite terminologije. V tem obdobju smo SZJ definirali kot gestikulacijo ali kretalni jezik bolj ali manj nedosledno. V Sloveniji nismo imeli nobenih povezav s tujimi

strokovnjaki, oz. ustanovami s področja SZJ. Na takratni Zvezi slušno prizadetih Jugoslavije so občasno potekali seminarji o poenotenju kretenj! Takšna je bila situacija v 80-ih.

Zveza se je na pisano situacijo odzvala z aktivnostmi, ki so se odvijale na različnih področjih, v različnih oblikah in s pritegnitvijo strokovnjakov zunaj Slovenije. Tako je Zveza v tem obdobju:

- Ustanovila sekcijo za tolmače, v kateri so sodelovali otroci gluhih staršev iz večine društev v Sloveniji
- Vzpostavila sistem internega usposabljanja tolmačev v obliki seminarjev
- Vzpostavila sistem financiranja – honoriranja storitev tolmačev kot programa za premagovanje komunikacijskih ovir gluhih oseb
- Organizirala vrsto posvetov (tudi z mednarodno udeležbo), okroglih miz, delavnic OZN z znakovnim jezikom ter aktivno sodelovala v polemikah za promocijo SZJ tako s strokovno srenjo kot širšo javnostjo
- Izdala prvo knjigo gest na Slovenskem
- Izvedla prvo raziskavo SZJ na Slovenskem v sodelovanju s pedagoško fakulteto, gluhih, tolmačem in jezikoslovcem
- Vseskozi izpopolnjevala tehnologijo zapisovanja znakov
- Organizirali pomemben jugoslovanski posvet z mednarodno udeležbo v Cankarjevem domu
- Izdajo prvega CD rom-a SZJ na Slovenskem
- Pripravila Zakon o uporabi SZJ in ga uspešno zagovarjala v DZ RS
- Ustanovila Zavod združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

Pomembni dogodki skozi leta:

Leta 1979 smo pričeli pripravljati seminarje za gestikulacijo, ki so redno potekali in opravljali pionirsko delo v razvoju znakovnega jezika.

V našem glasilu Iz sveta tišine smo že leta 1983 nastavili redno rubriko, v kateri smo predstavljali kretnje, ki se uporabljajo v vsakdanjem življenju.

V letu 1985 je naša Zveza izdala prvo knjigo »Govorica rok«, ki je bil prvi priročnik za učenje kretenj v Jugoslaviji.

Sekcija tolmačev je zavzeto spremljala izvajanje tolmačenja, pripravljala predloge, program dela, nove vsebine, itd. V sekcijo so bili vključeni vsi tolmači, ki jih je Zveza usposabljala. Pojavljali so se problemi, ker v nekaterih regijah ni bilo tolmačev. To dejstvo je narekovalo organizacijo sekcije po teritorialnem načelu. Zveza je v letu 1985 pripravila Pravilnik o službi tolmačev, ki je urejal pravice slušno prizadetih članov do storitve tolmačenja in financiranje tolmačev.

V letu 1985 smo izvedli Okroglo mizo o verificiranju totalne komunikacije kot temeljne doktrine usposabljanja slušno prizadetih. Na tej Okrogli mizi je sodelovalo veliko število strokovnjakov s področja slušne prizadetosti in zavod za šolstvo SRS. Takrat je Franc Planinc obsodil vso stroko, ki je bila na pobude gluhih gluha. Stroka je še vedno vztrajala pri izobraževanju v oralno-verbotalni metodi.

V teh letih smo še vedno bili bitko za priznanje kretenj, saj je uradna stroka še vedno prepovedovala uvajanje kretenj.

Leta 1986 lahko štejeemo za izjemno pomembno v bitki za priznanje znakovnega jezika.

Trije šolski centri v Sloveniji za izobraževanje gluhih in naglušnih (Ljubljana, Maribor, Portorož) so skupaj z Zvezo pripravili posvet o usposabljanju slušno prizadetih na Slovenskem. Sam posvet je bil koristen, vendar pa žal ni bil sprejet predlog naše Zveze o začetku uvajanja znakovnega jezika v izobraževalne institucije. Stroka, zbrana v izobraževalnih institucijah, žal, še vedno ni podpirala uvajanje znakovnega jezika v izobraževanje gluhih. Tako smo bili ponovno predstavniki Zveze in društev zavrnjeni. Bitka s stroko je trajala dolga leta. Čeprav smo na seminarjih gestikulacije v našem glasilu Iz sveta tišine, v oddaji Prisluhnimu tišini, na številnih okroglih mizah, posvetih in kongresih neprestano uveljavljali priznanje znakovnega jezika gluhih, smo vedno naleteli na nerazumevanje in nesprejemanje te pravice v strokovnih krogih. V Evropi je takrat veljala verbotonalna metoda, slovenski strokovnjaki so se izobraževali v veliki večini v Zagrebu, kjer je bila znana Guberinova šola, ki je odklanjala znakovni jezik. Velika zagovornika kretnje, ki sta bila vedno dosledna v zagovarjanju te pravice gluhih, sta bila prof.dr. Žvonko Juras, ki je vrsto let z nami sodeloval, in prof.dr. Ljubo Savić.

Zato smo istega leta v sodelovanju z jugoslovansko zvezo slušno prizadetih organizirali posvet z mednarodno udeležbo o problematiki totalne komunikacije in organiziranju gluhih in naglušnih. Namen in naloga posvetovanja je bila celostno obravnavanje naše in mednarodne problematike o govorni komunikaciji gluhih in naglušnih oseb z vidika totalnega pristopa z namenom te osebe čim bolj uspešno izobraževati, vzgajati, rehabilitirati in socialno integrirati. Posvetovanje je

bilo namenjeno gluhih in naglušnim osebam, udeležencem iz tujine, staršem, strokovnjakom ter odgovornim predstavnikom iz prosvete, zdravstva in socialnih služb. Na posvetu je sodelovalo 426 udeležencev iz Jugoslavije, predstavniki z Danske, DDR, Anglije, Italije in ZDA; predsednik Svetovne federacije gluhih in predsednik Mednarodne organizacije naglušnih. Posvet so uradno pozdravili in zaželeli uspeh predstavniki UNESCA, univerze Humbol iz DDR in univerze iz Hamburga, institucije za gluhe iz Stocholma in Zuricha ter zveze gluhih iz Bolgarije, Čehoslovaške, Madžarske in ZRN. Predsedstvo Jugoslavije mi je zaupalo vodenje kongresa, sekretar pa je bil prof.dr. Zvonko Juras.

Osnovno priporočilo posvetovanja je bilo med drugim, da gluhih in naglušnih oseb rehabilitacijsko in izobraževalno ne obravnavamo kot »pacientov«, ki jim »zdravimo« sluh in glasovno-jezikovno komuniciranje, saj je gluhost trajna in nepopravljiv pojav. Govorno socialni komunikaciji gluhih in naglušnih je treba dati pri njihovi celoviti rehabilitaciji prednost. Jezik znakov in gest se sprejema enakopravno z glasovnim jezikom. Je naravni jezik sporazumevanja gluhih.

Leta 1994 se je formiralo Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik na naši Zvezi.

Ministrstvo za delo (minister Rop) je imenovalo delovno skupino za pripravo slovenskega znakovnega jezika. V delovno skupino smo bili s strani Zveze imenovani Meri Moederndorfer, Jasna Bauman in podpisani.

Leto 2002 je bilo izjemno pa tudi zgodovinsko, predvsem za gluhe, saj je bil končno sprejet Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika.

Leta 2004 je združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik postalo samostojna pravna oseba.

III. RAZVOJ PROGRAMOV – NEKATERI POMEMBNI DOGODKI

Zveza izvaja s svojimi društvi posebne socialne programe kot dopolnitev državne skrbi in jo velikokrat nadomešča na številnih področjih njihovega življenja in dela. S posebnimi socialnimi programi skrbimo na Zvezi in društvih za ohranjanje kulture gluhih, športa, omogočamo dostopnost do informacij v prilagojenih tehnikah, ohranjanje zdravja, povezovanje z mednarodnimi organizacijami, individualno obravnavo uporabnika, itd. Programi (18 na državni ravni in 100 na lokalni ravni) pripomorejo k lažjemu vključevanju v življenje in delo naših uporabnikov. Z njimi vsaj delno izenačujemo možnosti gluhih, naglušnih in gluhoslepih državljanov v državi. Programi, ki jih izvajamo, so izraz potreb uporabnikov, ki so se oblikovali skozi leta našega dela. Vsako leto jih obravnavajo organi Zveze. Žal njihova realizacija zahteva poleg strokovnosti čedalje več birokracije (kandidiranje, finančne podlage, vmesna poročila, končna poročila, kontrole, itd.). Omejil se bom le na nekatere pomembne dogodke.

1. ŠPORT

Leta 1981 smo v počastitev različnih obletnic organizirali prvo kolesarsko transverzalo slušno prizadetih po Sloveniji. V njej so sodelovali kolesarji iz naših 11 društev. Transverzalo sva organizirala z Jožetom Rednakom, ki je poleg Adema Jahjefendića soorganiziral in sodeloval pri nekaterih skupnih organizacijah Zveze, z njo pa smo povezali vsa naša društva. Leta 1991 smo kolesarsko transverzalo ponovili. Tokrat je bila etapa iz Gradca do Portoroža, vključili pa smo tri dežele Alpe Jadrana: Avstrijo, Italijo, Slovenijo.

Leta 1983 smo se udeležili zimskih olimpijskih iger v Italiji, osem smučarjev in vodstvo je bilo v celoti iz Slovenije.

V letu 1984 je sijala zvezda Jožeta Kereca. Na svetovnem šahovskem prvenstvu je Jugoslavija osvojila naslov svetovnega šahovskega prvaka, Jože pa je igral na prvi deski.

Zgodovinski dogodek tako za Zvezo kot tudi za Slovenijo se je zgodil aprila 1992. Na Zvezi za šport invalidov so nam priporočili, naj se ne udeležimo evropskega prvenstva v smučanju, saj ne bi bilo prav, da bi tekmovali pod jugoslovansko zastavo. Slovenija še ni bila vključena v evropsko športno zvezo gluhih kot samostojna država. Odločili smo se, da kljub temu organiziramo odpravo in da poskušamo na kongresu,

ki je bil dan pred začetkom tekmovanj, vključiti Slovenijo v polnopravno članstvo. Z Janezom Slatinškom nama je to uspelo (veliko vlogo je odigral Janez Slatinšek, pa tudi naš slovenski sadjevec). Naslednji dan so se začela tekmovanja in Sabina Hmelina je v Serre Chevalier-u, Francija osvojila sre-

brno medaljo v super veleslalomu in bronasto v veleslalomu, Samo Petrač pa bronasto medaljo v veleslalomu. To so bile prve medalje naše organizacije v samostojni državi, pa tudi prve medalje, ki jih je katerikoli slovenski športnik osvojil v samostojni državi (kar se v javnosti premalo poudarja in preveč pozablja).

Leta 1993 se je slovenska reprezentanca prvič samostojno udeležila 17. svetovnih letnih iger gluhih v Sofiji. Takrat smo izdali prvi Bilten in osvojili svojo prvo medaljo na letnih igrah (Samo Petrač – kolesarstvo).

Leta 1995 je naša odprava na zimskih olimpijskih igrah na Finskem dosegla nepozaben in izjemen uspeh. Osvojili smo kar sedem medalj in bili med vsemi udeleženci na prvem mestu po osvojenih medaljah. Ta zgodovinski uspeh so dosegli športniki: Sabina Hmelina, Lozka Meglič in Samo Petrač. Po povratku nas je sprejel predsednik države g. Milan Kučan.

Samo Petrač je prejel nagrado CISS, ki jo je podeljevala svetovna športna organizacija najboljšim gluhim športnikom sveta. Nagrado je prejel tudi Janez Slatinšek. Ob prenehanju športne poti je prejela Bloudkovo priznanje Sabina Hmelina in leta 2009 gluhi košarkarji.

Leta 2004 smo na Zvezi organizirali 8. evropsko prvenstvo gluhih v košarki za moške in ženske. Istočasno je potekal pri nas tudi kongres EDSO (42 držav). Ta najbolj zahteven pro-

jekt v zgodovini naše organizacije smo izjemno izpeljali in prejeli številne čestitke tako od ministra za šolstvo dr. Slavka Gabra, predsednika OKS mag. Janeza Kocjančiča kot tudi od CISS in EDSO. Za krono odlične organizacije pa je poskrbela naša reprezentanca, ki je osvojila zlato medaljo.

Udeležili smo se 20. letnih olimpijskih iger gluhih. Naša reprezentanca je v košarki osvojila drugo mesto in je že

drugič zaporedoma igrala v velikem finalu. Po vrnitvi je odpravo sprejel predsednik države dr. Janez Drnovšek.

Od leta 1993 dalje smo se redno udeleževali zimskih in letnih olimpijskih iger gluhih – Deaflympics, na katerih so naši športniki osvajali odličja.

V letu 2008 je košarkarska reprezentanca na 9. evropskem prvenstvu gluhih v košarki osvojila srebrno medaljo v all star petorko je bil izbran Sašo Lukič, ki je bil tudi najboljši strelec prvenstva. Omeniti je potrebno tudi dobro sodelovanje med športno zvezo gluhih in Zavodom za gluhe Ljubljana ter športnim pedagogom Svetlanom Vujasi-
nom.

2. IZOBRAŽEVANJE

Že leta 1979 smo pričeli pripravljati seminarje gestikulacije. Na njih smo poleg učenja kretenj posvečali veliko pozornost različnim aktualnim temam. Tako smo imeli na seminarju leta 1983 temo: Obveščanje javnosti o problematiki slušne prizadetosti kot specifične invalidnosti in vprašanje profilov oz. potrebnih znanj pri kadrovanju delavcev društev in Zveze. Na seminarju je bila izvedena tudi anketa. Zveza je prevzela zgodovinsko vlogo za priznanje znakovnega jezika gluhih.

Izobraževalni seminarji so v 80-ih in 90-ih letih potekali dvakrat letno. Sedaj jih organiziramo tradicionalno vsako leto v našem objektu v Fiesi. Teme, ki jih obravnavamo, so pomembne za življenje in delo gluhih, naglušnih in gluhoslepih kot npr. aktualna zakonodaja, predlogi zakonov, financiranje in spremembe, skupni projekti, itd.

Leta 2002 so se odprle številne polemike o slabih rezultatih v izobraževanju. V našem glasilu je izšlo več člankov »gluhi dijaki v šolskem sistemu – izgubljena generacija mladih«. Med vsemi invalidi imajo gluhi najslabšo izobrazbeno strukturo, saj ima kar 89 % gluhih končano največ poklicno šolo. Nizka izobrazba vpliva na slabše plačana delovna mesta, na slabšo pokojnino, slabšo raven življenja, kar pomeni sklenjen krog. Tudi gluhi študentje se srečujejo s številnimi nepremostljivimi težavami. Med drugim jim fakultete ne zagotavljajo tolmačev, kar je nerazumljiva diskriminacija. Tudi naglušni študentje imajo številne težave, saj izobraževalne institucije nimajo vgrajenih indukcijskih zank, fonekerji pa niso uvrščeni med brezplačne tehnične pripomočke.

Leta 2007 smo izpostavili probleme študentov v DZ in obvestili ministra za visoko šolstvo, da nimajo zagotovljenih tolmačev na predavanjih, kar je nerazumljiva diskriminacija, ki jo je ministrstvo dolžno odpraviti.

3. KULTURA

Kulturo gluhih določa jezik gluhih kot njihov naravni jezik, socialni odnosi in okolje. Eden od ciljev Zveze je razvijanje in ohranjanje kulture gluhih. Pomembna je dostopnost do javnih kulturnih prireditev in razvoj lastne kulture, kot npr. slikarstvo, kiparstvo, fotografija, film, igra, pantomima, plesi, gledališče, itd.

V letu 1984 smo v kulturnem centru Ivana Cankarja gostili jugoslovanski festival folklorne in pantomime pod geslom »Bratstvo in enotnost«. Za vse udeležence smo morali preskrbeti prenočišče in prehrano (v dijaškem domu), pripravili smo plakate in vabila, zbrali informacije za sredstva javnega informiranja, organizirali ogled mesta in sprejem pri županu. Po ocenah mnogih je bil to najboljši organiziran festival, goste in prireditelje je sprejela takratna županja Tina Tomlje.

Naši kulturniki – folklorne iz ljubljanskega društva in pantomimik Anton Klančnik so redno nastopali na zveznih festivalih (smotra).

Gostili smo tudi odmevno razstavo kitajskih gluhih slikarjev, ki smo jo predstavili v različnih krajih Slovenije.

V Mestnem gledališču smo spremljali predstavo »Otroci manjšega boga«, v kateri izpovedujejo izseke zgodb gluhih in naglušnih ljudi v kretnji.

Vsako leto smo gluho kulturo predstavljali na jugoslovanski ravni. Srečanja so bila vedno v drugi republiki ali pokrajini. Slovenija je s svojimi predstavniki (Ljubljansko društvo) dostojno predstavljala naše kulturne dosežke. Po razpadu skupne države v Sloveniji gluho kulturo predstavljamo na mednarodnem dnevu, na festivalih (filmski, gledališki), na razstavah, na javnih prireditvah kot tudi v tujini.

4. MEDNARODNI DAN

Mednarodni dan gluhih smo organizirali vsako leto vedno v drugem kraju, kjer je imelo naše društvo sedež. Poleg udeležbe velikega števila članov in programa, ki smo ga pripravili, je organizator pripravil sprejem pri predsedniku izvršnega sveta skupščine občine, kjer smo predstavili delo društva in predstavili našo organiziranost. Običajno je organizator pripravil tudi razstavo, izdelkov društva, podelila so se priznanja. Mednarodnega dneva so se udeleževali vidni predstavniki družbeno-političnega življenja v državi, tako da smo gostili ministre, predsednike (države in parlamenta), predstavnike drugih invalidskih organizacij, financerje, itd. Ta dan smo uspeli nevidno invalidnost – gluhoto, s tiskovnimi konferencami in spremljajočimi prireditvami predstaviti v javnosti.

Leta 1990 se je praznovanja mednarodnega dneva gluhih poleg številnih drugih gostov udeležila tudi delegacija OZN – Strom, Viman).

Leta 1991 je Zveza organizirala praznovanje mednarodnega dneva gluhih. Ker se je zaključevala Dekada invalidov, ki jo je razglasila OZN, smo mednarodni dan praznovali v Gradcu. Poleg predstavnikov OZN je sodelovala tudi naša ministrica, dr. Katja Boh.

Na mednarodnem dnevu gluhih leta 1993 je prisostvoval predsednik države g. Milan Kučan, minister za zdravstvo dr. Božidar Voljč in minister za kulturo g. Sergej Pelhan.

V letu 2006 smo obeležili 75. let organiziranega delovanja odraslih gluhih v Sloveniji. Prireditev je bila v Ljubljani pod pokroviteljstvom predsednika države dr. Janeza Drnovška.

5. JUBILEJI

Leta 1981 smo organizirali 50 let organiziranega delovanja odraslih slušno prizadetih v Sloveniji. Odmevno prireditev smo pripravili na Gospodarskem razstavišču. Udeležili so se je predstavniki vseh republik in pokrajin in predstavniki vseh

naših društev, včlanjenih v Zvezo, tako da je na njen sodeloval več kot 600 udeležencev. Izdali smo knjigo »Odmev tišine«. Prireditve je bila v tistem času odmevna tudi v javnosti.

Leta 1986 smo organizirali 55 let organiziranega delovanja odraslih slušno prizadetih v Sloveniji. Ob 55-letnici smo pripravili slavnostno sejo predsedstva ZO ZGNJ v Ljubljani. Nato je sledil posvet v Cankarjevem domu, ki se ga je udeležilo 450 oseb o problematiki totalne komunikacije.

V sklopu prireditve smo imeli proslavo Mednarodnega dneva gluhih v Novem mestu, ki so se je udeležili tudi številni tuji predstavniki. Na mednarodnem dnevu v Novem mestu, katerega so se udeležili vsi tuji predstavniki, ki so sodelovali na posvetu, je naša Zveza podelila predstavnicam sestrskega reda De Notre Dame, priznanje.

Izdali smo Zbornik »Naš svet je vaš svet«, ki je bil izredno dragocen vir podatkov, predvsem o delu društev in Zveze. Na Zvezi smo odprli video studio, servis slušnih aparatov (Widex), strokovno knjižnico Zveze in organizirali na Zvezi sprejem za predstavnike delegacij. Ljubljansko društvo je pripravilo kulturni večer z nastopom gluhih kulturnikov.

Leta 2006 smo proslavili 75. let organiziranega delovanja odraslih gluhih in naglušnih na Slovenskem. Pripravili smo odmevno prireditev v Cankarjevem domu in izdali publikacijo. Prireditev je potekala pod pokroviteljstvom predsednika države dr. Janeza Drnovška.

6. NAGLUŠNI

V letu 1985 smo začeli postopke za gradnjo prizidka na Zvezi (kjer je danes Center možnosti), ki bi bil namenjen slušnim aparatom. Potekalo je tudi veliko sestankov z Elektromedicino, z uvozniki, s predstavniki Widexa, itd.

S preselitvijo servisa slušnih aparatov na Zvezo v letu 1986 smo se pričeli še bolj aktivno ukvarjati s problematiko naglušnih. Imeli smo vsakodnevne stike z naglušnimi osebami, ki so prihajale na servis, pa tudi v nekaterih društvih so imeli organizirana svetovanja, prodajo baterij, itd.

V letu 1987 smo organizirali srečanje z uvozniki slušnih aparatov Zvezo in kliniko ORL, na kateri smo obravnavali tovrstno problematiko.

Leta 1987 smo na zvezi organizirali Okroglo mizo, kjer smo opozorili na pomen indukcijske zanke za naglušne osebe. Takrat smo opozorili tudi na funkcijo M-T, kar omogoča uporabnikom slušnih aparatov sprejem brezžičnega prenosa telefonskega signala do slušnega aparata. Prav tako omogoča kvalitetno poslušanje radia in TV (dipl.ing. Janez Oblak).

Leta 1987 smo na Zvezi predstavili v našem glasilu »Pot do slušnega aparata«. Opisali smo postopek za pridobitev slušnega aparata.

Leta 1992 smo svečano odprli servis slušnih aparatov Asis.

Leta 2002 smo organizirali evropski kongres naglušnih v Ljubljani. Za generalno sekretarko je bila izvoljena ga. Darja Holec. Na skupščini je sodeloval tudi podpredsednik DZ Ivan Kebrič (naglušna oseba).

Leta 2005 je odbor za naglušne odprl Center možnosti, v katerem imajo posamezniki možnost preizkusiti slušne aparate in se seznaniti z novostmi na tem področju.

Leta 2007 so organizirali Okroglo mizo in predstavili novo zloženko »Izognite se pastem pri uveljavljanju pravice do slušnega aparata«.

7. TELEFONI

V letu 1987 smo na Zvezi nabavili pisalne telefone za gluhe. Telefone smo uvozili iz Švice. Po dolgotrajnem postopku z zvezno carinsko upravo smo dosegli oprostitev plačila carine. Telefone smo priključili na telefonsko omrežje in jih podarili vsem našim društvom. Za tisti čas je bila to prava revolucija, bili smo edini na Balkanu, ki smo imeli možnost komuniciranja gluhih med društvi in Zvezo.

V 90-ih letih smo na Zvezi v okviru programa tehničnih pripomočkov vsako leto razdelili društvom določeno število telefaks. Telefakse so imeli doma tudi nekateri gluhi uporabniki. Telefaksi so omogočili neposredno komuniciranje med gluhih in naglušnimi osebami, izdali pa smo tudi knjižico telefonskih števil vseh uporabnikov, ki so imeli telefakse.

Mobiteli so bili izjemno koristni za naše uporabnike, saj so pisna sporočila prevzela vlogo faks in pisalnih telefonov. Leta 1999 je prišel na Zvezo direktor Mobitela g. Majzelj, s katerim smo se dogovorili za paket za gluhe. Mobitel je nato na seminarju podaril vsem gluhim predsednikom mobitele, ki so postali nepogrešljivi pri medsebojnem komuniciranju. Razvoj mobitelov se je nadaljeval, tako da danes že omogočajo video telefonijo. Postali so nepogrešljivi v komunikacijah gluhih.

8. ZAPOSILITEV GLUHE OSEBE V STROKOVNI SLUŽBI ZVEZE

Leta 1993 pa je bil zgodovinski dan, saj smo na Zvezi prvič zaposlili gluho osebo, to je bil Marjan Paveu. Od takrat naprej je postalo popolnoma običajno, da pri nas delajo gluhe osebe. Marjan Paveu, gluhi snemalec, zaposlen na Zvezi se je upokojil, zamenjal pa ga je Gorazd Orešnik – gluha oseba. Sledili so mu Anton Petrič in ostali.

9. VKLJUČITEV NOVIH DRUŠTEV V ZVEZO

Leta 2002 se je Mestno društvo gluhih Ljubljana vključilo v Zvezo. Del članstva je zapustilo »staro društvo«, kar je bil prvi tovrstni primer pri nas.

Leta 2005 smo vključili v Zvezo novo društvo Slovenske Konjice. V skladu s statutom Zveze smo vključili že drugo društvo v Zvezo.

10. GLUHOSLEPI

V letu 2007 smo v našem domu v Kranjski Gori pripravili mednarodni seminar, na katerem je sodeloval direktor centra za gluhoslepe iz Velike Britanije. Na posvetu je delovna skupina, sestavljena s predstavnikov naše Zveze in Zveze slepih in slabovidnih, izdelala kriterije, kdo so gluhoslepe osebe. Ti kriteriji so pripomogli k preglednosti že obstoječega članstva tovrstnih invalidov.

IV. ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST

O odraslih slušno prizadetih in njihovem delu v društvih in na Zvezi, je bilo ob mojem prihodu napisanega zelo malo. Veliko strokovne literature je bilo o izobraževanju, o šolskih centrih, o izobraževalnih metodah, itd., o delu naše organizacije pa zelo malo. Bilo je nekaj biltenov (na ciklostilu), tako da lahko štejemo za začetek naše založniške dejavnosti leto 1981.

Ob 50. letnici organiziranega delovanja Zveze slušno prizadetih Slovenije smo leta 1981 izdali knjigo »Odmeh tišine«. V knjigi smo prvič zajeli zgodovino vseh naših društev, vključenih v Zvezo.

Ob 55. letnici organiziranega delovanja Zveze slušno prizadetih smo leta 1986 izdali knjigo »Naš svet je naš svet«, ki zajema delo Zveze in vseh društev.

Leta 1986 smo izdali zbornik jugoslovskega posveta z mednarodno udeležbo o problematiki totalne komunikacije in organiziranju gluhih in naglušnih danes in jutri.

Leta 1989 smo izdali prospekt o dejavnosti naše Zveze v slovenskem in angleškem jeziku.

Leta 1990 smo izdali »Govorico rok«, priročnik za učenje znakovnega jezika. Ta prva izdaja pri nas (tudi v Jugoslaviji) je bila pionirsko delo, ki ga je izdala in založila naša Zveza.

Leta 1991 smo izdali knjižico »Kaj mora vsakdo vedeti o dednosti in gluhoti«.

Leta 1993 smo izdali knjižico »Surdoandragoški prispevek«.

V letih od 1981 do 2009 smo izdali večje število zbornikov prispevkov z naših seminarjev, zloženek, v katerih smo predstavili Zvezo in društva, publikacijo o mednarodni kretnji, športnih biltenov, razvoju športa na Zvezi, itd.

V številnih tujih publikacijah smo sodelovali s prispevki: Svetovni kongresi gluhih (Palermo, Sidney), na posvetih pod pokroviteljstvom OZN (Avstrija, Poljska, Anglija, itd.).

Leta 1995 sem izdal knjigo »Odrasli gluhi in naglušni v Sloveniji – zgodovina, nastanek in razvoj Zveze gluhih in naglušnih Slovenije«.

Leta 1998 smo izdali knjižico »Oris zgodovine, vzgoje in izobraževanja gluhih v svetu«.

Leta 1999 smo izdali knjižico »Sluh – naglušnost in gluhost«.

Leta 2000 smo izdali knjižico »Staršem otroka s slušno okvaro«.

Leta 2003 smo izdali multimedijški slovar slovenskega znakovnega jezika, ki je bil prvi tak slovar v elektronski obliki.

Leta 2003 smo izdali knjižico »Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika«.

Leta 2004 smo izdali knjigo »Ivan Štrekelj«.

Leta 2006 smo izdali »75. let organiziranega delovanja odraslih gluhih in naglušnih na Slovenskem«.

Leta 2007 smo izdali knjižico »Gluhoslepi« in »Pravice gluhih in naglušnih v slovenski zakonodaji«.

Leta 2007 smo izdali knjižico »Izognite se pastem pri uveljavljanju pravice do slušnega aparata«.

Leta 2008 smo v našem studiu naredili »Konvencijo OZN o pravicah invalidov v znakovnem jeziku«.

Ob seminarjih smo izdajali strokovna gradiva. Pripravljali smo tudi številne strokovne podlage za ministrstva ob sprejemanju zakonodaj. Na strokovnih posvetih doma in v tujini smo sodelovali s prispevki, referati, strokovnimi razpravami, itd.

V. FIHO

Financiranje socialno humanitarne dejavnosti, ki je v takratni terminologiji pomenila dejavnost invalidskih in humanitarnih organizacij iz dajatev za prirejanje iger na srečo, je pred ustanovitvijo Fundacije potekalo preko Loterije Slovenije. Razdeljevanje sredstev za te namene je opravljal loterijski svet od 1973 leta dalje. Razdeljevanje sredstev je za te namene pred tem opravljal Loterija Jugoslavije. Ob tem je pomembno, da je bila Loterija Jugoslavije ustanovljena po drugi svetovni vojni za financiranje gluhih, slepih, vojnih invalidov in Rdečega križa. V 50-ih in 60-ih letih je največ sredstev prejela Zveza slušno prizadetih Jugoslavije, organizacija vojnih invalidov pa se je začela financirati iz proračuna.

Po ustanovitvi samostojne Republike Slovenije je dalj časa obstajala dilema (v politiki) ali loterijska sredstva vključiti v integralni državni proračun. Po večletnih razpravah je v DZ RS prevladala odločitev, da se v naši državi ustanovi FIHO. Pobudniki za sistemsko ureditev so bile invalidske organizacije, ki so ta svoj skupni interes združevale in artikulirale preko Nacionalnega sveta invalidskih organizacij Slovenije. Novi Zakon o igrah na srečo je v prehodnih določbah podaljšal dotedanji

način financiranja invalidskih in humanitarnih organizacij ter delovanje loterijskega sveta do uveljavitve nove ureditve, ki je na to sledila lastninskemu preoblikovanju Loterije Slovenije.

Pravno podlago za ustanovitev Fundacije je postavil Zakon o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije. Nastajanje fundacije je bilo časovno in materialno povezano z lastninskim preoblikovanjem dotedanje Loterije Slovenije.

Leta 1996 je vlada začela pripravljati Zakon o lastninskem preoblikovanju Loterije. Do takrat relativno stabilno in mirno financiranje, ki je teklo 50 let, je naenkrat postalo turbulentno, podvrženo različnim predlogom o spremembah in vključevanju novih uporabnikov, različnim gledanjem na sredstva Loterije, na vpletanje dnevne politike, itd. Začele so se pojavljati številne nove invalidske in humanitarne organizacije, ki so iskale sredstva za svoje delo v FIHU. Poslanec LDS Janez Kopač je bil večkrat v sporu z Nacionalnim svetom invalidov. V prvem predlogu Zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije je bilo predvidenih le pet mest za predstavnike invalidov (v sestavo FIH-a), ki bi jih imele invalidske organizacije. Nato se je zgodil politični salto mortale in svet FIH-a je imel v zakonu kar 27 mest (zaradi številnih novoustanovljenih organizacij). Nadaljevali so se medijski pritiski na vidne predstavnike »starih« invalidskih organizacij in tudi diskvalifikacije. Zahvala za umiritev nasprotij med NSIOS in LDS gre takratni poslanki LDS Viki Potočnik, ki je organizirala sestanek med NSIOS in stranko LDS, na katerem so se nasprotja umirila.

Leta 1997 je bil ustanovljen FIH-o. Nadajevali so se časopišne polemike, pritiski novih organizacij za delitvene spremembe sredstev v bitki za loterijsko pogačo. Bili so »tranzicijski« časi, saj država ni imela prav jasnih kriterijev o novo nastalih invalidskih in humanitarnih organizacijah. Na našo srečo je bil NSIOS zelo homogen, skupaj smo podpirali drug drugega. Prav ta enotnost je v Sloveniji ohranila loterijska sredstva. V vseh drugih državah nekdanje Jugoslavije pa so invalidske organizacije ta sredstva izgubile. Glede na to, da so naši uporabniki (gluhi in naglušni) siva lisa državne skrbi, da številne pravice niso urejene v državni zakonodaji, da velika večina gluhih živi v slabih socialnih razmerah, je pomen teh sredstev za našo organizacijo izjemno pomemben. Z njimi nadomeščamo v mnogo čem skrb države, zlasti pri izvajanju posebnih socialnih programov.

V letu 1998 so potekala lobiranja za imenovanje članov sveta FIH-o. Oblast je kljub formalni večini predstavnikov invalidskih organizacij v svetu FIH-a imenovala tudi »svoje« kandidate tako, da sta predstavnika vlade imela odločilen glas pri sklepanjih med predstavniki invalidskih in humanitarnih organizacij. Humanitarne organizacije so ves čas vztrajale na spremembi delitvenega razmerja, ki se je iz 90 % proti 10 % (v korist invalidskih organizacij pred ustanovitvijo FIH-a) spre-

menil v 80 % proti 20 % in kasneje 65 % proti 35 %, kar velja še danes. Ob vseh bitkah, lobiranjih, naročenih medijskih pritiskih, itd. pa je potrebno poudariti vlogo predsednika NSIOS Borisa Šušteršiča, ki je bil nedvomno pravi general v mnogih bitkah v korist invalidov za ohranitev sredstev FIH-a.

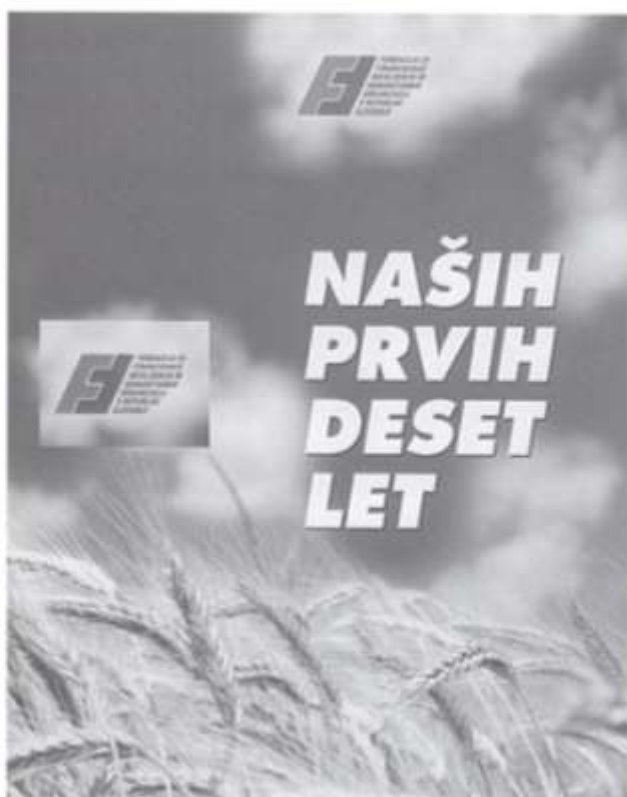
Danes je vključeno v sredstva FIH-a že 23 invalidskih organizacij (z 220 društvi) in 59 humanitarnih organizacij, pred letom 1997, ko je bil ustanovljen FIHO, pa je bilo vključenih v sredstva FIHO 10 invalidskih organizacij in 4 humanitarne organizacije.

Leta 1999 je država uvedla enoten DDV (19 %), prvič je veljal tudi za invalidske organizacije. Do takrat smo imeli 6,5 %, kar je pomenilo veliko podražitev za naše delo in manj sredstev za izvajanje programov. Kljub večkratnim opozorilom državi nismo uspeli spreminiti te državne regulative.

Sredstva FIHa so za našo organizacijo izjemno pomembna. Ta sredstva zagotavljajo delovanje Zveze in društev in zagotavljajo izvajanje posebnih socialnih programov na državni in lokalni ravni. Na Zvezi pomenijo blizu 90 % vseh sredstev. Žal se je struktura prihodkov društev od mojega prihoda do danes bistveno spremenila, tako da tudi društvom sredstva FIHO zagotavljajo približno 70 % vseh sredstev. Ob mojem prihodu leta 1978 pa so jim 70 % sredstev zagotavljali SIS-i (občine).

Ob ustanovitvi FIH-a je bila ustanovljena tudi športna fundacija, katera prejema 20 % koncesijskih dajatev Loterije. Glede na prodor tujih vlagateljev iger na srečo, zlasti elektronskih v Sloveniji je pomembna vloga Urada za prirejanje iger na srečo, ki pa je v domeni države.

Iz navedenega je razvidno, da bo tudi v prihodnje potrebno veliko pozornosti za ohranjanje FIH-a in Loterije, saj so ta sredstva izjemno pomembna, za delo naše organizacije.

VI. PREMOŽENJE ZVEZE

V vseh letih našega dela smo veliko napora vlagali za ustvarjanje boljših pogojev za delo in izvajanje posebnih socialnih programov Zveze in društev. V socialističnih časih premoženje ni imelo veljave kot jo ima danes. Ob mojem prihodu je bila tako imenovana družbena lastnina, z osamosvojitvijo Slovenije pa so se začele druge vrednote o lastnini, ki se v EU cenijo in spoštujejo. Včasih so imele delovne organizacije skupno družbeno lastnino, delavci so imeli številne domove, v katerih so dopustovali in ohranjali zdravje. S prihodom kapitalizma je veliko družbene lastnine izginilo, nekateri posamezniki, ki so bili ob pravem času na pravem mestu iz pravih političnih strank, pa so danes »sposobni« lastniki in delničarji. Premože-

nje Zveze smo uspeli ohraniti in ne le to, ves čas smo ga povečevali. To je premoženje, ki je v lasti Zveze in društev in kot skrbni gospodarji moramo s to lastnino ustrezno ravnati in jo vzdrževati. Ob mojem prihodu leta 1978 je Zveza razpolagala z dvema pisarnama na Samovi 9, z domom na Veliki planini in staro hišo v Zadobrovi (s stanovalci).

Dom v Kranjski Gori:

V letu 1979 je takratni predsednik Zveze Jože Ribič prinesel časopis Delo, v katerem je imel podčrtan oglas, da se prodaja hiša v Kranjski Gori. Prepričeval nas je, da bi bil nakup za gluhe dober in koristen, zato smo odgovorili na oglas. V letu 1980 so stekli postopki za odkup hiše, ki je bila majhna in stara na mestu, kjer danes stoji naš dom. Za nakup smo pridobili sredstva s prodajo hiše v Zadobrovi. Nakup smo realizirali v letu 1980.

V našem domu v Kranjski Gori, ki smo ga delno uredili s skromnimi sredstvi, smo začeli organizirati zimske počitnice za slušno prizadete člane in njihove družine. To obliko smo izvajali tudi na Veliki planini, ob poletnih mesecih pa smo organizirali letne dopuste v šolskem centru v Portorožu. To obliko lahko štejejo za začetek današnjega programa ohranjanja zdravja.

Leta 1991 smo prenovili naš dom v Kranjski Gori in ga slovesno odprli. Otvoritev so se udeležili poleg predstavnikov društev in Zveze, predstavnik OZN, delegacija iz Avstrije, minister za turizem (Ingo Paš), predstavnik IS občine Jesenice, predsednik loterijskega sveta Janez Kržmanc, itd.

V stavbi, ki je bila v neposredni bližini našega doma, je umrta lastnica. Njeni dediči so nam ponudili odkup stavbe, ki sicer ni bila zanimiva za druge ravno zaradi naše neposredne bližine. Predlog nekaj let ni dobil podpore zaradi pomanjkanja sredstev. Čez približno 3-4 leta pa smo uspeli vključiti v plan FIHA del sredstev, tako da so stekli postopki za odkup, za projekt in gradnjo novega doma.

Nato smo se lotili prenove in jo kljub finančnim težavam po nekaj letih uspešno končali. V letu 2002 smo odprli nov večnamenski objekt v Kranjski Gori, ki je tak kot je danes in ga predali svojemu namenu. Otvoritev so počastili številni ugledni gostje.

Poslovna stavba Drenikova 24:

Delo na Zvezi smo do 1983 leta opravljali na Samovi 9. Z razvojem programov smo želeli razviti tudi področje informiranja za naše uporabnike. Pri iskanju možnosti smo ugotovili, da nadaljnji razvoj na Samovi 9 ni možen, saj Zveza ni imela prostora za lasten razvoj (pritičje – ljubljansko društvo, drugo nadstropje – duševno prizadeti). Razmišljali smo, da bi stavbo nadzidali, vendar smo ugotovili, da to ni možno. Zato smo začeli iskati stavbo, v kateri bi imeli možnost za razvoj programov in našega nadaljnjega dela. Ob sobotah zjutraj sem običajno kupil časopis Delo in pregledoval različne oglase, nato sem še isti dan klical ali pa osebno odšel na ogled. Ob tem sem se srečeval z različnimi, včasih tudi komičnimi situacijami, saj so bile prodaje velikokrat vezane na stanovalce, ki so bivali v hišah, ki so se prodajale, na različne nerešene dediščine, na pravne zaplete in tudi nemogoče cene. Po približno treh mesecih intenzivnega iskanja smo pridobili tri zadovoljive ponudbe: prva v sedanji hiši na Drenikovi 24, druga za Bežigradom, v bližini društva, in tretjo na koncu Šentvida. Predsedstvo Zveze se je odločilo za sedanjo hišo v lasti družine Maslarič. Pri prvem srečanju z njimi sem bil presenečen nad njihovo naklonjenostjo gluhim. Njihov oče je bil oficir JLA in med drugo svetovno vojno je po besedah Maslarič Lazarja nji-

hovi družni rešil življenje gluhih ljudi. Spremljali so tudi naše oddaje Priluhni mo tišini, tako da so nas poznali. Že na prvem srečanju je Lazar Maslarič potrdil, da nam bo čez en mesec hišo izročil, čeprav smo imeli izredno malo denarja, le toliko, kolikor smo ga dobili s prodajo naših pisarn v prvem nadstropju na Samovi 9 prodali smo ju Paralelam, ki so bile naš sosed v prvem nadstropju. Čez 30 dni so nam na dogovorjen dan izročili hišo in nam podarili opremo v njej. Selitev je bila opravljena junija 1983. Stavbo na Drenikovi 24 smo še veliko let adaptirali, popravljali, prizadevali, nadzidavali, itd., v skladu s finančnimi možnostmi.

V letu 1985 smo pričeli izgradnjo prizidka Zveze, kar je pomenilo dodatne napore za vse zaposlene, saj smo veliko

časa preživljali skupaj z gradbenimi delavci, zidaki, betonom, hrupom, gradbeno mehanizacijo, itd.

Leta 1991 smo se lotili nadzidave Zveze za eno nadstropje. To je bil zahteven projekt, saj smo ves čas gradnje kljub zelo težkim pogojem, izvajali vse programe in naloge.

Nato smo odprli prenovljene poslovne prostore hiše, ki so taki, kot so danes. Pridobili smo boljše pogoje za delo, za izvajanje posebnih programov in center informativne dejavnosti Zveze. Otvoritve so se udeležili številni predstavniki sorodnih organizacij.

Kompleks Fiesa:

Zaradi slabe socialne strukture članstva, njihovih šibkih finančnih možnosti, zaradi komunikacijske oviranosti in želje druženja s sebi enakimi, kot tudi ker država ne priznava tej populaciji pravice do ohranjanja zdravja, so naši člani želeli kapacitete ob morju. Leta 1992 smo se Zveza delovnih invalidov Slovenije, Zveza civilnih invalidov vojn Slovenije in Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije lotili skupnega projekta zagotovitev obmorske lokacije za naše člane. V spletu okoliščin in možnosti smo se pogumno odločili za Fieso in najeli hipotekarni kredit pri Ceditanstalt banki. Poleg številnih težav pri vračanju kredita, pri prenovi obstoječega penziona, pri pridobivanju sredstev za gradnjo, so bile tudi zahteve zelenih in naravovarstvenikov glede posegov pri gradnji, barve fasade, časa gradnje (v sezoni se ne sme graditi), ureditve parkinga, itd.. Kljub temu smo z izjemno smelimi in praviimi potezami speljali to težko nalogo. Vodil sem gradbeni odbor z Jožetom Zupancem (CIV) in Viljemom Medvedom (DI).

Leta 1994 smo odprli prenovljen objekt v Fiesi. Na otvoritvi je bil tudi predsednik RS g. Milan Kučan.

Apartmenti v Moravskih toplicah:

Z ozirom na izredno slabo socialno strukturo našega članstva in sivo liso v državni regulativi tudi na področju ohranjanja zdravja smo pridobili leta 2004 apartma v Moravskih Toplicah. Leta 2006 smo pridobili še en apartma v Moravskih Toplicah.

Vračanje hipotekarnega kredita z obrestno mero, ki je bila takrat izjemno visoka je bilo zelo težko. Banki smo vračali kredit s prihodki iz najemnin. Presenetila pa nas je obrestna mera, ki je bila takrat nenormalno visoka (TOM). Zato smo vzeli nove premostitvene kredite, s katerimi smo poplačevali glavnico. Gradbeni odbor, ki se je redno sestajal in iskal rešitve ter prevzel to težko breme, je z veliko mero odgovornosti in smelosti na koncu speljal ta zahtevni projekt. Leta 1995 nam je uspelo poplačati ves hipotekarni dolg, ki smo ga najeli v banki Creditanstalt.

Dom v Piranu:

V Piranu smo imeli dolga leta majhno pisarno za informativno dejavnost, ki je bila pomembna, ko je bila še naša oddaja na koprski TV. Ker je bil v istih prostorih tudi Rdeči križ in so se preselili v Dom pomorske šole, so tudi našo pisarno na občini oddali. Po večkratnih sestankih na občini in usklajevanjih so nam dali prostor v Domu pomorske šole. Tudi ta prostor je čez nekaj časa občina v skladu s svojim prostorskim planom in obveznostih oddala. Ponovno smo prosili za nadomestni prostor in ga po večkratnih skupnih usklajevanjih končno uspeli pridobiti v Piranu, Tomšičeva 29, kjer danes ta dom stoji. Dom je v starem mestnem jedru, ob našem prevzemu pa je bil v obupnem stanju – ozka, razpadajoča hiša, ki so jo uporabljali za skladišče. Z adaptacijo, kjer so ostale le stare obodne stene, smo na novo zgradili temelje in celoten dom, tako da danes služi svojemu namenu. Vsa dela, ki smo jih izvajali, so potekala skozi daljše časovno obdobje, saj je bilo potrebno pridobiti ustrezna dovoljenja, opremo, posebno težavno pa je bilo pridobivanje sredstev. Smele poteze, vizionarstvo ter ščepec sreče so nam pomagali, da smo pridobili tudi to lastnino.

Prikolici v avtocampu Fiesa:

V avtocampu smo leta 2003 zamenjali staro prikolico z novo. Leta 2006 smo postavili drugo novo prikolico za uporabnika. Obe prikolici smo ustrezno opremili in uredili prostor. Tudi ta oblika ohranjanja zdravja je med našimi uporabniki zelo priljubljena.

V letu 2008 je bivalo v naših domovih 1.675 članov, ki so jih predlagala naša društva. Poleg tega smo omogočili še brezplačno bivanje 73 socialno ogroženim članom, ki so jih predlagala naša društva.

Danes je lastnina Zveze vpisana v zemljiško knjigo brez vseh bremen. Z njo gospodarimo, jo vzdržujemo in služi svojemu namenu. Ob tem je potrebno izreči zahvalo vsem, ki so k temu pripomogli, za njihovo vizionarstvo, smelost in prevzemanje odgovornosti.

Premoženje društev:

Vzporedno smo na Zvezi vlagali tudi napore v zagotovitve delovnih razmer naših društev, ki imajo v večini urejene možnosti za svoje delo.

VII. ZAKONODAJA

Leto 1981 je bilo v OZN proglašeno za mednarodno leto invalidov. Postavljenih je bilo pet poglobitvenih ciljev, ki so se nanašali na utrjevanje zavesti o potrebah, sposobnostih in pričakovanih invalidov na popolno sodelovanje, enakost in integracijo invalidov, na preprečevanje invalidnosti in način širšega uveljavljanja pozitivnih stališč do invalidov pri zdravih ljudeh. Vsebina in namen mednarodnega leta je bila povzeta v geslu: »Popolno sodelovanje in enakost invalidov«.

Naša Zveza je bila sestavni del jugoslovanske zveze. Leta 1989 smo organizirali zvezno skupščino v Cankarjevem domu, katere so se udeležili predstavniki vseh republik in pokrajin. Na skupščini je bilo ponovno poudarjeno, da je potrebno urediti zakonodajo na naslednjih področjih:

- Priznanje znakovnega jezika
- Uvajanje telefonov za gluhe (tehnični pripomoček)
- Podnaslavljanje informativnih oddaj na TV
- Organiziranje posveta o boljših možnostih izobraževanja za slušno prizadete

Žal zakonodaja na navedenih področjih ni bila uresničena.

Naša zvezna organizacija je opredelila probleme, ki bi jih morala takratna država urediti, žal pa niso vztrajali pri realizaciji. Druge kategorije invalidov so bile pri zagotavljanju individualnih pravic veliko bolj uspešne.

V letu 1990 je bil v Sloveniji predvolilni boj. Takrat smo prvič zastavili političnim strankam več vprašanj o prihodnosti invalidov in ustreznosti zakonodaj. Na soočenjih smo že vključevali tolmače.

Tudi koordinacijski odbor invalidskih organizacij Slovenije, ki ga je sestavljalo deset organizacij (med njimi tudi Zveza slušno prizadetih Slovenije) je naslovil na slovensko javnost sporočilo zahtevo, kaj pričakujemo od slovenskega parlamenta ob volitvah. Posebej je bil opozorjen izvršni svet RS, naj oblikuje odbor za Dekado invalidov pri OZN. Med zahtevami je bilo poudarjeno še naslednje: ohranitev sredstev Loterije Slovenije za dejavnost invalidskih organizacij, da dobi koordinacijski odbor invalidskih organizacij Slovenije status nevladne organizacije, s katero se mora Vlada, državni in upravni organi posvetovati, da se uredi status invalidskih organizacij.

Leta 1992 je Svet invalidskih organizacij Slovenije izdal sporočilo slovenski javnosti, v katerem je zahteval sprejem Zakona o invalidskih organizacijah, dodelitev koncesij za izvajanje programov, partnerstvo z državo, ohranjanje loterijskih sredstev, vlogo in pristojnost vladnega organa za invalidsko varstvo, stalno parlamentarno telo za invalidsko varstvo, javno obveščanje o potrebah invalidov, ekonomske in davčne olajšave in pravice do pripomočkov.

Leta 1993 smo organizirali konferenco, ki je bila posvečena mednarodnemu dnevu invalidov in izdali sporočilo javnosti, v katerem sporočamo, da kljub večletnim prizadevanjem še vedno niso uveljavljene pravice gluhih in naglušnih, zato je potrebno:

- Uveljaviti spremembo stopnje telesne okvare iz 70 % na 100 %
- Pravico do enakovrednega informiranja, zlasti na nacionalni TV
- Pravico do tolmača v javnih in osebnih zadevah
- Pravico do tehničnih pripomočkov (vizualni indikatorji, telefoni in faksi za gluhe, pojačala za naglušne, ustrezni slušni aparati)
- Pravice staršev do posebnih olajšav v delovni in socialno varstveni zakonodaji
- Pravico do razvoja in uveljavitve znakovnega jezika (zagotovitev ustreznih materialnih pogojev, ustanovitve inštituta za znakovni jezik)
- Zagotoviti v šolski zakonodaji gluhim in naglušnim ustrezne možnosti za šolanje v rednih pogojih
- Ustvarjanje takšnih delovnih razmer, da bodo zaposleni gluhi in naglušni dosegali čimvečje ekonomske in delovne učinke
- Uvajanje kvotnega sistema, povečati je potrebno tudi skrb za usposabljanje gluhih in naglušnih pri zaposlovanju.

Leta 1993 smo sprejeli nov statut Zveze, ki smo ga uskladili z načeli svetovne federacije gluhih, Ustavo RS, strategijo invalidskega varstva, itd.

Leta 1994 smo po dolgotrajni bitki uspeli Vlado RS prepričati, da je sprejela uredbo, da so osebe, ki so trajno izgubile sluh, oproščene TV naročnine kot tudi invalidske organizacije.

Leta 1994 smo ustanovili športno zvezo gluhih Slovenije, kar je bil pogoj za mednarodno vključitev v EDSO in CISS. Za prvega predsednika je bil izvoljen Janez Slatinšek.

Leta 1994 smo vložili amandma na Pravilnik zdravstvene zavarovalnice Slovenije za uresničevanje pravic do tehničnih pripomočkov za gluhe. Kljub vložnemu amandmaju in dveh sestankom na zavarovalnici, kjer smo obrazložili potrebe gluhih in naglušnih državljanov, žal nismo bili uspešni.

V 1997 letu smo pridobili status društva v javnem interesu, ki nam ga je podelilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pa tudi Ministrstvo za kulturo in šolstvo.

Ob sprejemanju Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju leta 1998 smo vložili več amandmajev in uspeli v besedilo vključiti gluhe in naglušne.

Leta 2000 so se kresala stališča okoli Zakona o invalidskih organizacijah. Predstavniki majhne skupine invalidov, močno podprte s strani politike in medijev, so ves čas lobirali v političnih strankah proti sprejetju tega zakona. Nekateri predstavniki politike zakonu niso bili naklonjeni. V javnosti niso želeli pokazati nenaklonjenosti do invalidov, zato so uporabljali medije in nezadovoljne posameznike.

Društvo YHD se je odločilo za zbiranje podpisov za referendumsko pobudo o umiku zakona. Svet invalidskih organizacij Slovenije (SIOS) pa je pripravil zbiranje podpisov za zakonodajni referendum za sprejem tega zakona. Invalidske organi-

zacije, združene v SIOS, med katerimi je tudi naša Zveza, so uspeli zbrati kar 62.000 registriranih podpisov na obrazcih. To je bil rekord v zgodovini države pri zbiranju podpisov. SIOS je nato odstopil od referendumu. Zbrani podpisi in velikanska podpora pa so zavezali poslance, da zakon sprejmejo. Naša društva so zbrala 5.909 registriranih podpisov na obrazcih.

V zgodovino pa je ostal NSIOS zapisan z največ zbranimi registriranimi podpisi v svojo podporo. Sprejeti Zakon o invalidskih organizacijah je uredil naš status, področje delovanja, financiranje in lastnino invalidskih organizacij. Vnesel je veliko reda tudi pri pridobivanju sredstev FIHA in opredelil reprezentativne invalidske organizacije. Opredelil je tudi nacionalni svet, ki usklajuje interese vseh invalidov v državi ob upoštevanju avtonomnosti vsake IO in jih zastopa v dialogu z državnimi organi, itd.

Po večletnih predlogih, zahtevah in utemeljitvah je bil v času ministra Antona Ropa sprejet Zakon o slovenskem znakovnem jeziku (leto 2002).

Leta 2003 smo sprejeli nov statut, ki je bil usklajen z novo zakonodajo. Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve smo leta 2004 prejeli odločbo, da se nam podeli status invalidske organizacije.

Leta 2004 smo od Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve prejeli odločbo, da se naši Zvezi prizna reprezentativnost za gluhe in naglušne osebe.

Leta 2006 je generalna skupščina Združenih narodov sprejela Konvencijo o pravicah invalidov.

V letu 2007 smo veliko časa posvečali Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov. Predloge smo posredovali ministrstvu in opravili več razgovorov.

V letu 2008 smo se udeležili seje matičnega Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide, na kateri se je obravna-

vala problematika gluhih in naglušnih oseb v RS. Predsednik Odbora g. Stanislav Brenčič je podpisal pomembne sklepe za naše uporabnike, ki jih mora država uresničiti.

Volitve:

Leta 2008 smo na Zvezi prejeli protestno izjavo, saj gluhi in težko naglušni gledalci niso mogli enakopravno spremljati volilnih oddaj na TV. To izjavo smo posredovali medijem in varuhinji človekovih pravic.

VIII. SODELOVANJE Z DRUGIMI

Naša organizacija je delovala v sklopu jugoslovanske organizacije in je imela v skladu s takratnim časom razvito sodelovanje znotraj skupne države Jugoslavije.

Imeli smo delegata v predsedstvu, tri delegate v skupščini, predsednika izdajateljskega sveta revije, člana v jugoslovanski športni zvezi gluhih. Poleg upravljaljskega dela (predsedstvo, skupščina) je bila pomembna jugoslovanska športna zveza, saj je takrat na uradnih tekmovanjih tekmovala jugoslovanska reprezentanca, Slovenija pa je imela pomembno vlogo v alpskem smučanju, košarki, kolesarstvu in šahu.

Leta 1980 smo organizirali redno skupščino Zveze organizacij gluhih in naglušnih Jugoslavije v Kranju.

Leta 1981 smo praznovali 50 let Zveze slušno prizadetih Slovenije. Na Zvezi je bila slavnostna seja predsedstva ZOGNJ (Zveze organizacij gluhih i naglušnih Jugoslavije). Naslednji dan smo pripravili slovesno prireditev na Gospodarskem razstavišču, ki so se jo udeležili predstavniki vseh naših društev (prireditve je bila na mednarodni dan gluhih). Ob prireditvi so potekali številni spremljajoči programi:

- Otvoritev naše hiše v Kranjski Gori
- Polaganje vencev na Černetov grob
- Sprejem v Mestni hiši Ljubljana
- Športne prireditve

V letu 1985 smo na osnovi protokola o znanstvenem in tehničnem sodelovanju med Jugoslavijo in LR Kitajsko gostili strokovnjake za rehabilitacijo sluha in govora.

V letih do leta 1992 je potekalo sodelovanje z oddelkom za Dekado invalidov na Dunaju. Njihovi predstavniki, posebej g. Johan Strome, so večkrat obiskali našo Zvezo in nam pomagali s koristnimi nasveti.

Leta 1992 smo postali država Slovenija in naše organizacije so postale državne organizacije. Zato se je Zveza morala vključiti v mednarodne asociacije, kot so WFD – Svetovna zveza gluhih, IFHOH – Mednarodna organizacija naglušnih, CISS, EDSO, Svetovna in evropska zveza za šport gluhih, EFSLI – Mednarodno združenje tolmačev, itd.

Leta 1992 sem na povabilo oddelka za Dekado invalidov pri OZN sodeloval kot nevladni predstavnik Slovenije na generalni skupščini OZN v New Yorku.

V soglasju z oddelkom za Dekado invalidov in enoto za invalide pri OZN smo leta 1993 organizirali mednarodno delavnico za razvojno usposabljanje vodij gluhih skupnosti v srednji in vzhodni Evropi. Program delavnice je vseboval

- Organiziranost in programi nacionalne organizacije
- Povezava nacionalne organizacije gluhih in naglušnih z drugimi invalidskimi organizacijami
- Socialna dejavnost v društvih: skupine za samopomoč, zaposlovanje gluhih, invalidska podjetja, itd.
- Projekti in programi za pomoč gluhim
- Specifične potrebe gluhih in naglušnih, ki jih lahko zadovoljujejo v društvih

Delavnico je odprl minister za šolstvo in šport dr. Slavko Gaber. Na delavnici so sodelovali predsedniki iz: Bolgarije, Hrvaške, Latvije, Makedonije, Moldavije, Avstrije, Svetovne zveze gluhih, Slovenije. Za izvedbo in organizacijo smo pripravili projekt, ki smo ga posredovali v OZN. Za ta projekt sem se dogovoril na generalnem zasedanju OZN. S prejetimi sredstvi smo pokrili vse stroške. Ta realizacija je bila prvi mednarodni projekt, ki je bil pokrit s sredstvi zunaj Slovenije.

Ob koncu delavnice smo prejeli posebno priznanje OZN za visoko raven dela in dobro organizacijo.

Leta 1994 je ministrica za delo Jožica Puhar sprejela predstavnike invalidskih organizacij. Na sestanku smo izrazili, da pričakujemo sprejetje Zakona o invalidskih organizacijah, priznanje 100 % telesne okvare, obdržanje sedanjega sistema financiranja (Loterije), zaščito programov, ki jih izvajamo v invalidskih organizacijah in carinske olajšave za tehnične pripomočke.

Leta 1994 smo postali redni člani WFD, IFHOH, EDSO, CISS, kar je bilo za našo organizacijo in za naše delo zelo pomembno. S priznanjem smo postali polnopravni člani vseh asociacij gluhih in naglušnih.

Leta 1999 je bila na naši Zvezi seja parlamentarne komisije za vprašanje invalidov (ki jo je vodil predsednik dr. Jože Možgan). Na tej seji smo ponovno posebej omenili problematiko

gluhih in naglušnih v Sloveniji, mačehovski odnos države do te kategorije invalidov, pomanjkanje individualnih pravic, itd. Komisija je izglasovala ustrezne sklepe v našo podporo, žal pa kasneje niso bili uresničeni.

Leta 2000 smo organizirali prvo evropsko konferenco gluhih. Konferenca sta se udeležili predsednica in sekretarka WFD. Predstavnike konference je sprejel predsednik države g. Milan Kučan.

V letu 2005 smo prejeli od Mobitela donacijo 100 mobilnikov, ki smo jih razdelili uporabnikom. Mobitel je s tem nadaljeval donatorstvo, ki ga je začel s posebnim paketom za gluhe pred desetletjem na seminarju v Fiesi in z donacijo pokritja stroškov Cankarjevega doma ob kongresu gluhih leta 2000.

V letu 2007 se je NSIOS priključil akciji EDF zbiranja milijon podpisov za zagotavljanje pravic invalidov. V Sloveniji smo zbrali 66.000 podpisov, med katerimi so pomembno vlogo odigrala tudi naša društva.

Leta 2008 je na ministrskem srečanju ob predsedovanju Slovenije v EU potekala konferenca o človekovih pravicah invalidov »Konvencija o pravicah invalidov – črka na papirju ali realnost«. Na konferenci smo predstavili projekt Spletne TV in delovanje Zveze. Naš studio je pripravil video posnetek govora predsednika RS dr. Danila Türka, v kulturnem delu pa

Leta 2001 smo v Ljubljani organizirali mednarodno konferenco naglušnih, na kateri je bil prisoten predsednik IFHOH. Za sekretarja je bila izvoljena Darja Holec.

sta gledališki skupini iz Nove Gorice in Tihe stopinje pripravili svoji točki. V času konference smo opravili tudi sestanek z direktorjem EUD Markom Wheatleyem.

IX. MEDNARODNO SODELOVANJE

Na potovanjih takrat nismo imeli dnevnic, saj je bilo potrebno za potovanja in za pridobitev deviz zaprositi Narodno banko Jugoslavije vsaj eno leto prej. Ker je državi kronično primanjkovalo deviz, jih za društva tako ali tako ni bilo nikoli. Zato smo za vse poti uporabljali svoj denar. Do deviz pa je bila zelo težka in nelegalna pot. Na »črnem trgu« smo jih morali običajno preplačati kar za 40 % nad uradno vrednostjo, tudi zaradi velike inflacije.

Mednarodna potovanja so bila zanimiva, saj smo spoznavali nove države, se učili, srečevali prijatelje, se strokovno usposabljali, itd., po drugi strani pa smo bili na teh potovanjih velikokrat lačni in žejni. Na potovanjih smo imeli plačano nočitev in v najboljšem primeru še zajtrk. Denarja za kosila in večerje ni bilo, prav tako ne za pijačo. Vedno smo iskali najcenejšo prehrano, ali pa smo poskušali na sprejemih in otvoritvah »pridobiti kaj prehrane«. O tem se ni nikoli javno govorilo, našim današnjim predstavnikom, ki potujejo v tujino pa je to verjetno nerazumljivo in nesprejemljivo. Vedno smo iskali najcenejši prevoz, po možnosti z vlakom ali avtobusom, bivali smo v skromnih razmerah, toda tako je takrat bilo.

Leta 1987 smo se udeležili svetovnega kongresa v Helsinkih. Na tem kongresu je naš predsednik Miro Kocjan predlagal, naj bi vsi parlamenti sveta vsaj enkrat letno obravnavali problematiko invalidov in seveda med njimi slušno prizadetih.

12.8.1992 so našo Zvezo obiskali strokovnjaki OZN (Miss. Grisogono in Mr. James, ki so imeli nalogo pripravljalne pomoči – oceniti trenutni status in najnujnejše potrebe invalidov na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Svet UNDP (United Nations Development Program) je pripravjal predlog črpanja sredstev programa človekoljubne pomoči (iz tega je tudi razvidno, kako pomembno vlogo je imela naša Zveza v mednarodnem prostoru).

Leta 2000 smo organizirali zahteven projekt, prvo evropsko konferenco gluhih v Cankarjevem domu. Na Zvezi smo pripravili sprejem za vse delegacije, udeleženske. Konferenca se je udeležila predsednica WFD Kaupinen, generalna sekretarka WFD, vodstvo evropske zveze gluhih, itd. Celotno prireditev smo vzorno organizirali in si zagotovili donatorska sredstva Mobiteila za pokritje vseh stroškov. Delegacijo kongresa je sprejel predsednik države g. Milan Kučan. Sodelovalo je 22 držav.

Leta 2001 smo organizirali Evropski kongres naglušnih v Ljubljani. Za sekretarko je bila izvoljena ga. Darja Holec.

IZGUBA PODJETJA DAN

Grafik Ciril Sitar (oglušel je zaradi škrlatinke v 8 letu starosti) je leta 1931 ustanovil tiskarno Grafika (vodil jo je do začetka II. svetovne vojne). Leta 1946 je bila tiskarna Grafika nacionalizirana in je prešla v sestav ljubljanske Gluhonemnice, ki je bila takrat v državni lastnini, čeprav jo je pokojni Sitar želel pokloniti Zvezi gluhih. Tako so postale učne delavnice del Zavoda za usposabljanje slušno in govorno motenih. Tiskarna je od leta 1946 dalje delovala v korist gluhe skupnosti. Gluhe osebe so v njej med šolanjem lahko opravljale prakso, kasneje se v tiskarni zaposlile, preko tiskarne reševale stanovanjske težave in si tako s pomočjo tiskarne zagotovile socialno varnost. Gluhe osebe tako niso imele komunikacijskih težav ali ovir pri delu, tiskarna je pomenila tradicionalno bazo gluhi skupnosti, saj je predstavljala njihovo socialno okolje. Pripomniti je treba, da je tudi Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije prispevala sredstva v učne delavnice, čeprav te nikoli niso bile njena last. Vanjo so vlagali sredstva tudi sami gluhi. Po osamosvojitvi so gluhi zaposleni in tudi ostali gluhi vložili vanjo svoje certifikate. Po osamosvojitvi Republike Slovenije je leta 1992 tedanje vodstvo ustanovilo podjetje Dan d.o.o., Tiskarna Dan pa je bila vključena v lastninjenje, leta 2004 pa je bila izbrisana iz sodnega registra. Hčerka pokojnega ustanovitelja Sitarja ni nikoli uveljavljala denacionalizacijskih zahtevkov.

Če povzamemo do sedaj zapisano, lahko brez dvoma ugotovimo, da je tiskarna Dan, v tej ali oni statusni obliki, ki je obvisela predvsem od posameznega zgodovinskega obdobja, vendarle obstajala, delovala in dajala »kruh« gluhim osebam, skupno več kot 72 let. »Preživel« je svetovno vojno in razpad dveh držav, kot tudi osamosvojitve, gluhe osebe, ki so vanjo vlagale, pa so vanjo vložile tudi svoje certifikate. Potem pa je precej tiho prenehala v letu 2004, in sicer iz razloga, ker ni imela odprtega transakcijskega računa.

Iz historičnega izpiska sodnega registra Okrožnega sodišča v Ljubljani, z dne 20. 06. 2007, gre o DAN podjetju za usposabljanje in zaposlovanje gluhih in naglušnih ter drugih invalidov d.d., Ljubljana razbrati le sledeče precej skope podatke:

- kot ustanovitelji so zapisani: Sklad RS za razvoj od leta 1996, Slovenski odškodninski sklad od leta 1996 (SOS, sedaj SOD), Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja d.d. od leta 1996 (KAD) in Občina Ljubljana Bežigrad od leta 1992, izstopi leta 1996;
- nato je bil predlagan stečaj in prisilna poravnava, oboje ustavljeno; sledi izbris: 2003 upnikov družbe poda predlog za izbris, ker družba nima transakcijskega računa, sodišče pa je nato po uradni dolžnosti začelo postopek, temu ni nihče ugovarjal, zaradi česar je bila družba izbrisana dne 27. 07. 2004.

Iz skopih podatkov gre razbrati tole. Lastnik podjetja je po osamosvojitvi, v grobem smislu rečeno, postala država oz. njeni skladi. Od dne 30. 06. 2002, ko je bil račun pri Agenciji za plačilni promet zaprt, podjetje Dan ni več odprlo novega računa. Zato je sodišče po uradni dolžnosti na podlagi določil Zakona o finančnem poslovanju podjetij začelo postopek izbrisa. Druga pomembna stvar pa je, da temu postopku ni nihče, ki je imel pravni interes, niti lastnik, ugovarjal.

V vmesnem obdobju je skopnelo tudi siceršnje premoženje podjetja DAN. Ministrstvo za delo družino in socialne zadeve je v letu 2000 dobilo revizijsko poročilo o poslovanju podjetja Dan, iz katerega je bilo razvidno, da je podjetje Dan v postopku prisilne poravnave prešlo v last družbe Zmaga Pačnika. Premoženje invalidskega podjetja Dan je prešlo na podjetja iz skupine AA, v lasti Zmaga Pačnika. Odsvojen je bila takrat najsodobnejša strojna oprema in tehnologija v precejšnji vrednosti, enako velja za nepremičnino na elitni lokaciji, v kate-

ri se sedaj nahaja družba Mobitel d.d., ki je najprej prešla v lastništvo skupine AA, nato pa je bila prodana Mobitelu d.d., mnogo je bilo tudi takih in drugačnih zgodb o stanovanjih, ki so z osamosvojitvijo prešla v lastništvo podjetja Dan in v katerih so do tedaj bivali zaposleni gluhi. V vmesnem obdobju, ko je bila nepremičnina v lasti skupine AA, pa jo je ta oddajala podjetju Dan za precej visoko najemnino. Dan je Pačnikovim podjetjem odpisal milijonske terjatve, v času njegovega lastništva je vlagal v časopis Republika, vložek nikoli ni bil povrnjen. Podjetje Dan je de facto nehalo poslovati leta 2001. Takrat mu je država zaradi prenehanja poslovanja odvzela status invalidskega podjetja. Sledi izbris leta 2004.

Tako je po več kot 72 let končalo podjetje, zgrajeno na žuljih gluhih oseb, ki je predstavljalo njihovo socialno okolje in varnost in ki je kot tako začelo iz tiskarne, ustanovljene s strani gluhe osebe. Dejstvo je, da je gluhost kot oblika invalidnosti specifična predvsem zaradi ovir v komunikaciji, ki jih tam zaposleni, zaradi delovanja v svojem okolju, niso občutili. Danes ima država določen kvotni sistem zaposlovanja invalidov in s tem tudi gluhih, ki pa le tem, gledano iz njihovih čevljev, ne more nadomestiti tega, kar je za njih predstavljalo podjetje Dan. Dejstvo je, da so s podjetjem Dan, ki je svoj čas veljalo za podjetje z vrhunsko tehnologijo in priznано odličnimi grafičnimi delavci (večinoma gluhi) zaradi napačnih potez oblasti (oz. nepotez), mnogi gluhi izgubili zaposlitev, prizadete so bile tudi njihove družine, izgubljeni so bili njihovi »žulji«, ne gre pa pozabiti, da so isti delavci ne le za čas samoupravljanja, temveč tudi kasneje prek certifikatov vlagali v to podjetje.

Vsekakor gre za edini tak primer v naši državi. Dejstvo je tudi, da je država kot taka in preko svojih institucij imela moč in možnost preprečiti propad tega invalidskega podjetja, vendar tega ni storila, pač pa je nemo gledala propad enega od viškov razvoja grafične stroke.

Zato je ZDGNS, zavedajoč se, da ni titulirana za sprožanje raznih sodnih postopkov, obvestila Odbor za delo, družino, socialne zadeve in invalide (matični Odbor v DZ), da se ta vsaj iz higienskih razlogov upraviči gluhi skupnosti.

O GLUHOTI

Nedelovanje slušnega organa za vsakdanje življenjske potrebe se imenuje gluhot. To je splošni pojav, ki vključuje veliko število odtenkov najrazličnejših posameznih primerov, tako da se lahko reče, da je vsaka oseba poseben primer s svojimi značilnostmi: fiziološkimi, psihološkimi, čustvenimi, socialnimi itd., tako da prihaja skorajda do tega, da se na gluhoti ne more gledati zgolj kot na nekaj občega, temveč kot na nekaj posebnega in osebnega. Navsezadnje to, kako se bo navsezadnje kdo s prizadetim sluhom počutil v družbi, ni odvisno od

stopnje gluhot, temveč od stopnje njegove socialne zrelosti. Tu pa pogosto prihaja do dveh skrajnosti:

- prva, v kateri je nekdo s svojo prizadetostjo pretiraval in sebe pojmoval kot manjvrednega, nikogar in nič,
- v drugi skrajnosti pa je zanikal obstoj prizadetosti in sebe pojmoval za normalno osebo le brez sluha.

Ti dve skrajnosti sta pripeljali do tega, da so mnoge gluhe pojmovali kot normalne osebe, ker njihov manjko čustveno ni deloval na okolico, kot recimo pri telesni invalidnosti, ker niso kazali nobenih zunanjih značilnih znakov, ki bi izzvali čustveno pomilovanje (nevidna invalidnost), zato se je pogosto dogajalo, da so na gluhe pogosto celo pozabljali. Obstajala je celo samostojna smer, tako imenovana »Würzburška šola«, ki je gluhe izključevala iz invalidne skupine, ker »gre za normalnega človeka brez sluha«; drugi so menili, da gre »pri gluhoti za zelo hudo invalidnost, celo za hujši primanjkljaj kot pri slepih«, ker po verbalni poti ne morejo izraziti svojega doživljanja in želja, kar slepi lahko.

Pri tem je odločilna vrsta dejavnikov, v osnovi pa gre za to:

- ali gre za medicinski pristop razumevanja poškodbe,
- ali se problema poškodbe loteva s socialnim pristopom.

Medicinski pristop:

vidi samo poškodbo in ji daje prednost in se ukvarja s poškodbo, s sluhom in vse je usmerjeno k temu, da se poškodba ozdravi, zato so udeleženi zdravniki, avdiologi, defektologi, logopedi, posebne šole, socialne ustanove, rehabilitacijski centri, invalidska podjetja, itd., gluha oseba pa je v središču tega.

Socialni pristop:

v središču ni le posameznik, temveč tudi družba, ki gluhemu ni omogočila, da deluje samostojno in nemoteno, tako kot je najlažje zanj in kjer se počuti samostojno. Torej, da si sam izbere najboljši pristop, kako bo v največji meri uporabil svoje druge sposobnosti. V tem pogledu je treba na družbo vplivati, da gluhega sprejme kot sebi enakega, to pa bo storila, če ga bo razumela, če se bo z njim znala sporazumevati, če bo razumela, kaj hoče, ko se izraža v svojem maternem jeziku - s kretnjami, če mu bo omogočila enake možnosti in nediskriminacijo.

Odpraviti je treba ovire zaradi stališč v družbi in ovire v okolju, ki preprečujejo, da bi gluhi in naglušni pod enakimi pogoji

kakor drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi. Priznati je treba dostopnost do socialnega, ekonomskega in kulturnega okolja, zdravja in izobraževanja ter informacij in komunikacij.

- Na področju komunikacije, ki vključuje znakovni jezik, za polno in učinkovito sodelovanje in vključenost v družbo. Izvajati in vzpodbujati je potrebno dostopnost in uporabo novih tehnologij, vključno z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami.
- Vzpodbujati je potrebno izobraževanje strokovnjakov in osebja, ki dela z gluhih in naglušnimi.
- Dostopnost do tehnologij je zelo pomembna do dostopnosti pomembnih informacij, ki so jim dostopne in ki vključujejo uporabo znakovnega jezika in so jim prijazne. To je še zlasti pomembno, saj javna občila niso dostopna in prijazna gluhih osebam.
- Zelo pomembno je, da se prizna prilagojena pomoč do vseh izobraževalnih sistemov, ki omogočajo akademski in socialni razvoj. To vključuje znakovni jezik gluhih, indukcijsko zanko, uporabo vizualnih tehnologij, usposobljenost učiteljev, itd.
- Pomembno je sodelovanje v političnem in javnem življenju z zagotovitvijo dostopnosti in razumljivosti gradiv in postopkov.
- Pomembna je pravica do sodelovanja v kulturnem življenju in dostopnost do vseh oblik kulturne dejavnosti, vključujoč gledališke predstave in TV programe. Zagotoviti je potrebno ukrepe, ki omogočajo ustvarjanje umetniške in intelektualne sposobnosti kulture gluhih z znakovnim jezikom.
- Omogočiti je potrebno sodelovanje pri raziskavah, do tehnične in gospodarske pomoči, itd.

Na kratko, socializacija je pomembna v rehabilitaciji.

Družbo je treba na to pripraviti tako, da se društva in Zveza odprejo proti družbi in ne zapiranje v skupine, »zaprta geta«. V svojo skupino je potrebno pritegniti slišče ljudi, da bi drug drugega bolje razumeli in spoznali težave, da bi jih reševali skupaj. Javnost še vedno premalo pozna to nevidno invalidnost, zato imajo mediji zelo pomembno vlogo.

Gluh človek mora razumeti, da ni sam, da ni samo on tisti, okrog katerega bi se moral vrteti svet, temveč da je član družbe, v kateri lahko biva samo, če se v družbi giblje, če ga bodo bolje spoznali. Ves svet se ne bo učil znakovnega jezika zaradi 1,5 promile gluhega prebivalstva, kakor tudi ne moremo prisiliti vseh Nemcev, da bi govorili slovensko samo zaradi mene, enega posameznika, ker sem se tam znašel. To je dejstvo, s katerim se mora gluhi človek soočiti. Zato je pomembno znanje sporazumevalnega jezika večine, to pa se doseže v šoli z čimboljšim izobraževanjem na vseh ravneh šolanja. V tem smislu je socializacija pogojena tudi s

stopnjo izobraženosti. V bistvu gre za odnos posameznika in družbe.

Tako smo krog sklenili in prišli do tja, od koder smo začeli: gluhoti je skrivnost z veliko neznankami in je odvisna od tega, kako smo gluhoti razumeli, kot »samo normalnega človeka brez sluha« ali kot »človeka, ki živi med nami in dela z drugimi ljudmi«, ki zanj skrbijo in s katerimi se on sporazumeva na način, ki je razumljiv vsem. Ne gre torej izpraševati samo gluhih, temveč tudi okolje, v katerem živijo, to pa se doseže z vzajemnim spoštovanjem in življenjem na istem življenjskem prostoru, v istih odnosih, z istimi težavami. Na izenačevanje možnosti in nediskriminacijo ne morejo vplivati zgolj gluhe in naglušne osebe same.

Gluh človek ni izjemen človek, niti vsi drugi niso nekakšni čudni ljudje. Razlikujemo se, vendar enako, kakor se razlikujejo tudi normalni ljudje. Potemtakem ni treba poudarjati, kaj nas deli, temveč poudarjati, kaj nam je skupno, tega pa je zelo veliko, ker opravljamo isto delo in imamo iste skrbi, živimo in delamo skupaj, vendar ne drug mimo drugega. Drug drugemu zaupajmo! O izenačevanju možnosti govori Konvencija OZN, ki je bila sprejeta v parlamentu leta 2008. Zato je pomembno, da država ustvari enake možnosti in odpravi diskriminacijo za gluhe, naglušne in gluhoslepe.

Zato je pomembno:

- Implementacija Konvencije o pravicah invalidov
- Dvigniti raven izobraževanja
- Omogočiti razvoj znakovnega jezika, ki se mora neprestano dopolnjevati, razvijati, za kar mora zagotoviti sredstva država
- Večja vloga uporabnikov pri zagotavljanju enakih možnosti

STROKOVNA SLUŽBA

Strokovna služba na naši Zvezi je vsa leta imela zelo pomembno vlogo. Naša Zveza je v primerjavi z drugimi invalidskimi organizacijami specifična, saj se stroka z odraslimi gluhih ne ukvarja (ni andragoške defektologije). Zakonodaja zlasti pri individualnih pravicah gluhih ni bila gluhih prijazna (Svetovna zveza gluhih, Evropska zveza gluhih, kongresi, nikoli niso sprejemali jasnih sklepov o individualnih pravicah, kateri bi bili verificirani v OZN, WHO, itd., oz. poslani vladam in na katere bi se lahko sklicevali). Tako je strokovna služba velikokrat vlagala predloge za spremembo zakonodaje, predlagala nove rešitve, razvijala in izvajala posebne socialne programe na državni ravni, skrbela za premoženje in ga nalagala, pripravljala številne pomembne posvete, seminarje, okrogle mize, mednarodno sodelovanje, itd. V strokovno službo smo vklju-

čili gluhe osebe in jo pomladili. Sodelovali smo s predstavniki države na različnih ravneh, pisali predloge, jih utemeljevali, pripravljali razpisno dokumentacijo za projekte in razpise, finančne plane, itd. Sodelovali smo z različnimi mednarodnimi institucijami in pridobivali sredstva za naše delo. Velikokrat je bil pomemben osebni kontakt in lobiranje, zlasti ob predlogih in sprejemih zakonodaj.

SKLEPNA BESEDA

Ob svojem prihodu na Žvezo leta 1978 si nisem mislil, da bom ostal v tej službi polovico svojega življenja in da bo to moja zadnja služba.

Kot sekretar Zveze sem se veliko ukvarjal z zakonodajo, s financami in ekonomijo, s pridobivanjem sredstev, z razvojem in izvajanjem posebnih socialnih programov, z lobiranjem, s pridobivanjem premoženja, uvajanjem novih tehnologij, učenjem in prenašanjem znanja na svoje sodelavce.

Danes je Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije z društvi uspešna invalidska organizacija na kapitalskem, programskem in kadrovskem področju. Pot ni bila lahka, bila je tlakovana s številnimi problemi, vzponi in padci, z neprestano bitko s politiko, pridobivanjem financ in zakonodajo. Bili so tudi uspehi, veselje in tudi ponos. Najlepši trenutki so bili ob velikih uspehih naših športnikov, za katere sem jim hvaležen. Svoje delo sem opravljal pošteno in odgovorno, tako da z zadovoljstvom zapuščam močno organizacijo na številnih področjih. Svojemu nasledniku in svojim nekdanjim sodelavcem želim veliko uspeha in zadovoljstva ob tem poslanstvu, ki ga opravljajo.

Zahvaljujem se svoji družini za neskončno razumevanje pri svojem delu. Zahvaljujem se vsem predsednikom: Jožetu Ribiču, Antonu Španu, Miru Kocjanu in Francu Planincu za dobro in korektno sodelovanje. Zahvaljujem se strokovni službi Zveze, v kateri je vsak v svojem času pošteno opravljal svoje delo in veliko prispeval k našim uspehom in rezultatom. Zahvaljujem se številnim sodelavcem in organom, ter prijateljem, ki so z menoj sodelovali in vztrajali na tej dolgi poti.

Zahvaljujem se našim uporabnikom, brez katerih ne bi bilo Zveze in tudi mojega dela.

Mag. Aljoša Redžepović
(sekretar ZDGNS 1978–2009)